

אגדת היום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

חולין ד | כשרות הבשר של המלך אחאב

כשר בהשגחת האויב

כשסדר קדשים מתרחב מהמקדש לכלל השרים, כולל ה"חולין", גם מעגל האנשים המשתתפים בסוגיות הולך ומתרחב – "הכל שוחטין". כולל האנשים שרחוקים מהקודש. הגמרא מבררת אם גם כופרים ועוברי עברות כשרים לשחוט, והבירור הזה מגיע מהר מאוד לדיון סביב סיפור תנ"כי.

הגמרא בוחנת אם העובדה שיהושפט אכל בשר בהשגחת אחאב, ממובילי העבודה הזרה בישראל, מלמדת שאין בעיה בשחיטה של מומר לעבודה זרה. את הדיון המרתק אפשר לחלק לשלושה שלבים: בשלב הראשון, הגמרא בודקת את ההיתכנות הריאלית של השתתפות בסעודה של אחאב בלי לאכול. הכתוב מתאר שאחאב ערך "זבח" בהשתתפות יהושפט, וכעת השאלה היא אם יכול להיות שיהושפט – מלך יהודה שהיה ירא שמים – הצליח להתחמק כל האירוע מאכילת הבשר שהוגש (או לחלופין, השיג בשר מהשוחט הכשר היחיד אצל אחאב). הגמרא מתרצת ומקשה, ואינה מגיעה להוכחה חותכת שיהושפט אכן אכל משחיטתו של אחאב. תמיד נוכל לומר שהייתה לו דרך להסתדר. לכן דורשת הגמרא מהדעה שמתירה שחיטת מומר להביא ראיה מוחצת לשיטתה. צריך להוכיח מהותית ועקרונית שליהושפט לא הייתה בעיה עם הבשר של אחאב.

בשלב השני הגמרא אכן מנסה להגיע לאמירה מהותית. היא פונה למילים החמות של יהושפט: "כמוני כמוך, כעמי כעמך, כסוסי כסוסין". מכאן היא מנסה להסיק שבין שני המלכים היה קשר מוחלט של אחווה, ובוודאי גם אכלו יחד. אולם גם זה לא מספיק, כי כל עוד הסוסים מופיעים בפסוק, אפשר להבין שמדובר בשותפות אינטרסנטית.

לכן בשלב השלישי מובא פסוק על ישיבתם המשותפת של אחאב ויהושפט ב"גורן". הגמרא דורשת שזו הסנהדרין, שחכמיה ישבו בחצי גורן כשהם

אמר רב ענן אמר שמואל: ישראל מומר לעבודת כוכבים - מותר לאכול משחיטתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב...

מנלן... אלא מהכא: ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון, מאי גורן? אילימא גורן ממש, אטו שער שומרון גורן הוה? אלא כי גורן, דתנן: סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה, כדי שיהו רואין זה את זה. לימא מסייע ליה: והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב, ואמר רב יהודה אמר רב: מבי טבחי דאחאב! על פי הדבור שאני.

"רואין זה את זה". ישיבה זו נתפסת כאחווה גמורה, מצב ללא הפרדה גם כשמגיעים לארוחה. למרות האלילים של אחאב, יהושפט לא נמנע מלשבת אתו לשולחן סביב אותה צלחת. בעניין העבודה הזרה הוא חלק עליו, אך כל עוד לא הוכח שאחאב מפר את יתר המצוות – יהושפט לא ניתק קשרים.

בהמשך מביאה הגמרא ראיה חריפה יותר לכשרות הבשר של המומרים: אפילו אליהו הנביא אכל מהבשר של שוחטי אחאב. הוא ראה רק את העורבים שמביאים לו לחם ובשר למקום מחבואו – אך מנין הם יכולים להביא אוכל בבצורת? ממתבח המלך. הגמרא אמנם דוחה את הראיה ואומרת שזה היה ציווי חד פעמי, אך אולי בכל זאת היא מוסיפה רובד משמעותי לסוגיה: אם הסוגיה נתנה מקום למומרים (לפחות עקרונית, מבלי להיכנס להכרעה ההלכתית וגדריה), דרשה זו צועדת צעד קדימה, ואומרת שאפילו אליהו בשיא מלחמתו בעבודת הבעל - ניזון מהארמון שעודד אותה.

דרכים רבות לקב"ה לחולל ניסים, ולכן כל נס דורש תשומת לב מדוע נבחר נס זה. בעלי חיים שונים יכלו לאתר בשר בדרכים שונות, אך רצון ה' היה שעורבים יביאו לאליהו בשר מאחאב. בשיא המאבק בין היריבים, יוצר ה' מצב שבו הם מחזקים זה את זה. הם אינם יודעים זאת, אבל האמת היא שאליהו חי בזכות אחאב, ואחאב מציל את האיש שאותו הוא רוצה להרוג. רק העורבים, העופות המצטיירים כשליליים בדרך כלל, רומזים לאליהו שמזונו מגיע אליו ממקום אפל.

הבן איש חי מסב את תשומת הלב לעובדה שאחאב מקיים את שנוא נפשו, ומוסיף שזו דרך ההשגחה – להציל את הצדיק באמצעות האויב, כפי שמשה גדל אצל פרעה. במציאות החיצונית יש יריבויות: מנהיגים רוחניים נגד מלכים רשעים, נביאים נגד עובדי בעל, ועם ישראל כולו נגד היוונים, הרומאים ומי לא. אבל במציאות הפנימית, הטוב ניזון מהרע וזקוק לו, הרע מחזק את הטוב ובונה אותו. השלום וההרמוניה מסתתרים עמוק בפנים, מתגלים מדי פעם בדרך נס, ומחכים עד שעושה שלום אי שם במרומיו יעשה שלום גם עלינו בפועל.